

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תרעט

ערב שבת-קודש

פרשת ואתחנן / נחמו

י"ב במנחם-אב ה'תשס"ז

יוצא-לאור על-ידי

מכון ליובאוויטש שעל-יד

צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"ב במנחם-אב ה'תשס"ז – י"ט במנחם-אב ה'תשס"ז

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י"ב במנחם-אב	הלכות עבודת כוכבים וחקותיהם פרק ז-ט.	הלי ערכין וחרמין פרק ז.	מליית יא. יב. יג. מ"ע קפה. מליית כה. כב. מוח. נ. נא. ל. לג. לא. לב.
ש"ק	י"ג במנחם-אב	פרק י-יב.	פרק ח.	מליית לה. לח. לו. לד. מג. מד. מ. מט. מה. קעא.
א'	י"ד במנחם-אב	הלכות תשובה.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	תהי ידך וגוי. ספר זרעים והוא ספר שביעי.. הלי כלאים.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע עג.
ב'	ט"ו במנחם-אב	פרק ד-ו.	פרק ב.	מ"ע עג.
ג'	ט"ז במנחם-אב	פרק ז-ט.	פרק ג.	מ"ע עג.
ד'	י"ז במנחם-אב	פרק יו"ד. מה אהבתי וגוי. ספר אהבה והוא ספר שני.. הלכות ק"ש.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ד.	מ"ע עג. י.
ה'	י"ח במנחם-אב	פרק ג-ד. הלכות תפלה וברכת כהנים.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ה.	מ"ע י. ה.
ו'	י"ט במנחם-אב	פרק ב-ד.	פרק ו.	מ"ע ה.

זמני השבוע *

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
8.09	7.42.2	1.22	12.47	9.17	5.56	4.54	4.29	3.26	ו', י"ב במנחם-אב
8.08	7.41.6	1.22	12.47	9.18	5.57	4.55	4.30	3.27	ש"ק, י"ג במנחם-אב
8.08	7.40.9	1.22	12.47	9.18	5.58	4.56	4.30	3.28	א', י"ד במנחם-אב
8.07	7.40.2	1.21	12.47	9.18	5.59	4.57	4.31	3.29	ב', ט"ו במנחם-אב
8.06	7.39.5	1.21	12.47	9.19	5.59	4.58	4.32	3.31	ג', ט"ז במנחם-אב
8.05	7.38.7	1.21	12.47	9.19	6.00	4.59	4.33	3.32	ד', י"ז במנחם-אב
8.05	7.37.9	1.21	12.47	9.19	6.01	4.59	4.34	3.33	ה', י"ח במנחם-אב
8.05	7.37.2	1.21	12.47	9.20	6.01	5.00	4.35	3.34	ו', י"ט במנחם-אב

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו ('סדר הכנסת שבת') מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטי" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ
ואתחנן	8:19	7:04	8:22	7:20	8:22	7:12	8:23	7:21
עקב	8:13	6:59	8:16	7:14	8:17	7:07	8:17	7:16

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

www.chabad.org.il אינטרנט: ISSN 0793-7474 דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

הטוב שבחורבן עצמו - סותר על מנת לבנות

כיצד בדבריהם ובהנהגתם של נחום איש-גם-זו ורבי עקיבא באה לידי ביטוי התייחסותם אל הטוב הנסתר? • בעניין של צער ניתן לראות כיצד הוא מביא לטוב, אך בדרגא גבוהה יותר רואים איך שמלכתחילה הוא רק טוב • עתה קרובים יותר לזמן הגאולה, שאז יראו את החסד המכוסה שבחורבן ו"גם זו לטובה" • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

(א) הדוגמא בגמרא לדברי רבי עקיבא "כל דעביד רחמנא לטב עביד" - היא במסכת ברכות²: "תנא משמיה דרבי עקיבא, לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד. כי הא דרבי עקיבא דהוה קאזיל באורחא, מטא להאיא מתא, בעא אושפיזא, לא יהבי ליה, אמר כל דעביד רחמנא לטב, אזל ובת בדברא (ולן בשדה³), והוה בהדיה תרנגולא (להקיצו משנתו⁴) וחמרא ושרגא".

- בזמננו זה, הנוסע בדרך לוקח אתו דברים אחרים: פנקס המחאות, מברשת-שיניים וכו'... אבל בזמנים שעברו נהג הנוסע לקחת איתו "שרגא" (נר) - בכדי שיוכל להתעסק בלימוד התורה גם בחושך; "חמרא" - שישא ("וואַס זאָל שלעפן") את הגשמיות שלו, כך שהוא יהיה משוחרר מענייניו הגשמיים ולא יצטרך להתעסק בהם בעת נסיעתו; ו"תרנגולא" - שיעיר אותו ל"תיקון חצות". -

"אתא זיקא כבייה לשרגא, אתא שונרא אכליה לתרנגולא, אתא אריה אכליה לחמרא, אמר, כל דעביד רחמנא לטב. ביה בליליא אתא גייסא שבייה למתא, אמר להו, לאו אמרי לכו כל מה שעושה הקב"ה הכל לטובה", "אילו היה נר דלוק היה הגייס רואה אותי,

א. יש' . . לבאר החילוק בין דברי רבי עקיבא ודברי נחום איש-גם-זו - ש"כל דעביד רחמנא לטב עביד" (שנאמר על-ידי רבי עקיבא) הוא בלשון תרגום (ארמית), ו"גם זו לטובה" (שנאמר על-ידי נחום איש-גם-זו) הוא בלשון הקודש: לשון הקודש - הוא לשון קדוש ומבורר, ולכן, כל העניינים הנאמרים בלשון זה הם ברורים; מה שאין כן העניינים הנאמרים בלשון תרגום (שאינו קדוש ומבורר כלשון הקודש), אינם ברורים כל כך.

ומזה מובן גם בנדון דידן, שבביטוי "כל דעביד רחמנא לטב עביד" (שבלשון תרגום), הרי, אף על פי שגם כזה נרגש שכל מאורע בעולם ("דעביד רחמנא") - "לטב עביד", מכל מקום אין זה בא לידי גילוי באופן ברור כל-כך; ואילו בביטוי "גם זו לטובה" (שבלשון הקודש) מודגש, אשר הטוב שבכל דבר בא לידי ביטוי וגילוי בראיה ברורה.

ב. ויובן זה על פי ביאור החילוק בין שתי הדוגמאות שהובאו בגמרא בקשר לשני הביטויים האמורים:

(1) מכאן ועד סוס"ד הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"ב ע' 393 ואילך. במהדורה זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(2) ס, סע"ב.
(3) פרש"י שם.

ואילו היה החמור נוער או התרנגול קורא היה הגייס
 בא ושובה אותי³.

(ב) הדוגמא בגמרא לדברי נחום איש-גם-זו "גם זו
 לטובה" - היא במסכת תענית⁴:

"אמאי קרו ליה נחום איש-גם-זו, דכל מילתא
 דהוה סלקא ליה (כל המאורע לו אפילו רעה)⁵ אמר
 גם זו לטובה. זימנא חדא בעו לשדורי ישראל דורון
 לבי קיסר (המדובר היה בנוגע לשליחות אל מלך רומי
 בעיר רומי⁶). אמרו מאן ייזיל, ייזיל נחום איש-גם-זו
 דמלומד בנסין הוא, שדרו בידיה מלא סיפטא (ארגון)
 דאבנים טובות ומרגליות, אזל בת בהווא דירה (לן
 לילה אחת באותו המלון⁷), בליליא קמו הנך דירואי
 ושקלינהו לסיפטיה (ארגו שליו⁸) ומלונוהו עפרא,
 למחר כי חזנהו אמר גם זו לטובה⁹."

- אף על פי ש"למחר" ראה נחום איש-גם-
 זו מה שקרה לו, מכל מקום לא עלה בדעתו כלל
 לחזור מדרכו (ואדרבה, תגובתו על זה היתה "גם
 זו לטובה"), שכן, אצל נחום איש-גם-זו היה מובן
 בפשטות, אשר מכיוון שבני-ישראל מינו אותו להיות
 שליח אל המלך - עליו למלא את שליחותו, והקב"ה
 בוודאי יעזור⁸.

"כי מטא התם שרינהו לסיפטא, חזנהו דמלו

(4) כא,א, וש"ג.

(5) פרש"י שם.

(6) כנראה, בכדי לבטל גזירה שנגזרה בתקופה ההיא על בני-
 ישראל (מהנחה בלתי מוגה).

(7) מסתבר, שנחום איש-גם-זו ה' שקוע ("ער איז געווען
 צוטראָגן") בענינים אחרים, ולא נתן תשומת לב יתירה
 להארגו שנתנהו למסור אל הקיסר... ובפרט, שבהיותו
 תנא ה' עסק בוודאי בלימוד התורה יותר מבאבנים טובות
 ומרגליות; ובכן לא ייפלא שכאשר הגיע נחום איש-גם-זו
 לאכסנייתו ללון שם במשך הלילה, מילאו הדיירים את ארגו
 עפר...

כאשר נתעורר נחום איש-גם-זו בבוקר - ראה אמנם מה
 שאירע במשך הלילה, אבל בכל זאת, השקיע את עצמו
 בלימוד התורה, "וואָס! זאָל ער זיך גיין נעמען צום אַרצן
 פון אבנים טובות ומרגליות"?... ותיקף נענה ואמר "גם זו
 לטובה!" (מהנחה בלתי מוגה).

(8) מכיוון שבני-הטילו עליו שליחות אל בית המלכות - סבר
 נחום איש-גם-זו - הרי למא נפק"מ לו כיצד יתגשמו
 הדברים! "זאָל דאגה'נען דער אויבערשטער" כיצד תתמלא
 שליחותו; מצדו הוא, הרי מכיוון שמינוהו למלא שליחות
 מסוימת - עליו לילך בשליחותו! (מהנחה בלתי מוגה).

עפרא, בעא מלכא למקטלינהו לכולהו (שונאיהן
 של ישראל⁶), אמר קא מחיכו בי יהודאי, אמר [נחום
 איש-גם-זו] גם זו לטובה, אתא אליהו אדמי ליה כחד
 מינייהו (כאחד משרי קיסר⁷), אמר להו דילמא הא
 עפרא מעפרא דאברהם אבוהון הוא (כשנלחם עם
 המלכים⁸), דכי הוה שדי עפרא הוה סייפיה, גילי
 (קשין⁹) הוה גירי, דכתיב' ייתן כעפר חרבו כקש
 נדף קשתו. היא חדא מדינתא דלא מצו למיכבשיה
 ("מלחמות פעלן דאך ניט ביי גויים"... -] לא חסרים
 הרי מלחמות אצל גויים), בדקו מיניה וכבשוה, עיילו
 לבי גזייה ומלוהו לסיפטיה אבנים טובות ומרגליות
 ושדרוהו ביקרא רבה כו".

ג. החילוק בין שתי הדוגמאות:

בסיפור רבי עקיבא - הרי המאורעות שאירעו
 גרמו לו לרבי עקיבא הפסד וצער, שכן, כתוצאה
 מהם היה מוכרח ללון בשדה (מאחר שלא נתנו לו
 להיכנס לעיר), והיה שרוי בחשיכה (כיוון שהרוח
 כיבתה את הנר), ואיבד את תרנגולו ואת חמורו
 (בגלל טריפת החתול והארי). כל מאורעות אלו
 היו לשם טובה (כיוון שעל-ידם ניצל רבי עקיבא
 מהשודדים), אבל המאורעות עצמם היו עניין של
 צער.

מה שאין כן בסיפור נחום איש-גם-זו - הרי,
 מלכתחילה לא היה שם כל נזק כלל, ואדרבה,
 אילו היה נחום איש-גם-זו מביא אבנים טובות
 ומרגליות - מי יודע אם היו מתקבלות אצל המלך,
 שכן, בבית המלך אין מחסור כלל באבנים טובות¹⁰;
 ואילו דווקא כאשר הביא עפר - נתקבל הדבר.

אלא, שמלכתחילה היה מעמד ומצב של העלם,
 "מען איז געווען מיט פאַרמאַכטע אויגן" -] כמו
 שהיו בעיניים עצומות)... ולפיכך היה נדמה שיש
 כאן נזק וצער; אמנם, לאחר שנתבטל ההעלם
 על הטוב שבמאורע ההוא - נתברר ונתגלה
 שמלכתחילה היה זה דבר טוב.

כלומר: בסיפור רבי עקיבא - היה רבי עקיבא
 שרוי במצב של צער, אלא, שבאמצעות צער זה
 ניצל מצער גדול יותר. ואילו בסיפור נחום איש-

(9) ישעי' מא, ב.

(10) עיין עיין יעקב לע"י שם.

היתה האפשרויות לגלות גם בעולם העניין של "גם זו לטובה".

ה. ויש להוסיף בחילוק שבין רבי עקיבא ונחום איש-גם-זו עצמם (נוסף על החילוק בנוגע לכללות הדור):

אודות נחום איש-גם-זו ורבי עקיבא - מצינו¹⁶ שנחום איש-גם-זו היה שמח בייסוריו, מה שאין כן רבי עקיבא (ואף שרבי עקיבא אמר¹⁷ "כל ימי הייתי מצטער . . . מתי יבוא לידי ואקימנו" - היה זה מצד עניין המסירות-נפש (לקיים מה שנאמר¹⁸ "בכל נפשך", "אפילו נוטל את נפשך"¹⁷), ולא מצד העניין של שמח בייסורים).

כיצד יכולים להיות שמחים בייסורים? - מבאר רבינו הזקן בתניא¹⁹ - "כי גם זו לטובה, רק שאינה נגלית ונראית לעיני בשר כי היא מעלמא דאתכסיא שלמעלה מעלמא דאתגליא", ומוסיף לבאר ש"לכן אמרו רז"²⁰ כי השמחים בייסורים עליהם הכתוב אומר²¹ ואוהביו כצאת השמש בגבורתו, כי השמחה היא מאהבתו קרבת ה' . . . (ש)היא ביתר שאת . בעלמא דאתכסיא . . . ועל כן זוכה לצאת השמש בגבורתו לעתיד לבוא שהיא יציאת חמה מנרתקה שהיא מכוסה בו בעולם הזה", היינו, ששכר זה הוא באופן של "מידה כנגד מידה"²², כיוון שרואה ומכיר

16 ראה ירושלמי פאה פ"ח ה"ח, שלאחרי שבאו יסורים על נחום איש-גם-זו, "סליק לגבי ר'ע, א"ל אוי לי שאני רואה אותך כך, א"ל אוי לי שאני אין רואה אותך בכך, א"ל מה אתה מקללני, א"ל ומה אתה מבעט ביסורין".* ובמראה הפנים שם (בהתיירון על הקושיא מסנהדרין קא, סע"א: "נענה רבי עקיבא ואמר חביבין יסורין"): "הא דהכא, כל ימי חייו, דומיא דנחום איש-גם-זו, הוא דלא ס"ל לר"ע שיהיו חביבין יסורין, משא"כ ההיא דר"א דלפי שעה הי' כו" (המור"ל).

17 ברכות סא, ב.

18 ואתחנן ו, ה.

19 פכ"ו (ג, א).

20 שבת פח, ב. וש"נ.

21 ס' שופטים ה, לא.

22 סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ח, ב ואילך.

גם-זו - הדבר עצמו (מה שנגנבו ממנו האבנים טובות ובמקומן הושם עפר) היה טוב.

וזהו החילוק בין שני הביטויים - "כל דעביד רחמנא לטב עביד" ו"גם זו לטובה"¹¹:

"כל דעביד רחמנא לטב עביד" - הוא לאו דווקא בגלל שכל מאורע בעולם ("דעביד רחמנא") הוא טוב מצד עצמו, אלא בגלל ש"כל דעביד רחמנא" תכליתו היא טוב ("לטב עביד")¹², מה שאין כן הביטוי "גם זו לטובה" משמעותו, ש"זו - דבר זה עצמו, דאס אליין"¹³ - לטובה".

ד. ויש לבאר גם טעם החילוק בין רבי עקיבא ונחום איש-גם-זו - שבדברי רבי עקיבא מתבטאת הידיעה וההכרה רק ש"כל דעביד רחמנא לטב עביד", ואילו בדברי נחום איש-גם-זו מודגשת דרגא נעלית יותר - "גם זו לטובה":

כיוון שנחום איש-גם-זו היה רבו של רבי עקיבא¹⁴, נמצא, שרבי עקיבא חי ברור מאוחר יותר מדורו של רבו נחום איש-גם-זו, שאז נעשה חושך הגלות גדול עוד יותר, כיוון שבכל דור מתגבר החושך לגבי הדור שלפניו. ולפיכך, ברורו של רבי עקיבא¹⁵, לא היתה קיימת האפשרויות לראות בגילוי שכל דבר הוא טוב מצד עצמו, שכן, אפילו אם גם אז היו יודעים בפשיטות המציאות האמיתית - שכל עניין בעולם הוא טוב מצד עצמו, מכל מקום, מצד מעמד ומצב הדור, לא היתה ידיעה והכרה זו יכולה להתגלות בעולם.

מה שאין כן אצל נחום איש-גם-זו ודורו, דור שהיה קרוב יותר אל (או בעיצומו של) זמן הבית,

11 ראה גם ענף יוסף לע"י שם.

12 לדוגמא - שבאמצעות מאורע המצער וכיו"ב נפעלת הצלה מצער גדול עוד יותר, או שע"י הצער נעשית טובה במקום אחר, וכיו"ב (מהנחה בלתי מוגה).

13 על דרך שכל אחר מראה באצבעו ואומר "זה אלי" (פרש"י בשלח טו, ב).

14 חגיגה יב, סע"א.

15 ברורו דייקא, כי, לעצמו הי' ר"ע יכול לפעול גם הענין ר"גם זו לטובה" - ע"ד שמצינו ש"לפני נשמות הגבוהות כמו רשב"י לא נחרב הבית כלל" (פלה הרמון שמות ע' ז), היינו, שאצלם כל העניינים הם טוב - אלא שלא הי' יכול לפעול זאת באופן שיהי' ניכר בעולם (בנוגע להליכתו בדרך עם התרגול החמור והנר). - מהנחה בלתי מוגה.

* ראה גם תענית שם. אבל שם (נוסף לכך שלא נתפרש ר"ע דוקא, אלא תלמידיו סתם), המענה של נחום איש-גם-זו הוא "אוי לי אם לא ראיתוני בכך", ובמילא, לא נזכר המשך השקו"ש בנוגע לימבעט ביסורין".

הפסוק²⁷ "מזמור לאסף אלקים באו גוים נחלתך", "לא הוה קרא צריך למימר אלא בכי לאסף, נהי לאסף, קינה לאסף, ומה אומר מזמור לאסף . . כך אמרו לאסף, הקב"ה החרים היכל ומקדש, ואתה יושב ומזמר! אמר להם, מזמר אני ששפך הקב"ה חמתו ("כלה ה' את חמתו"²⁸) על העצים ועל האבנים ולא שפך חמתו על ישראל", כלומר, חורבן בית המקדש הוא אמנם עניין של היזק, אבל, על-ידי היזק זה

שהייסורים עצמם אינם ייסורים, אלא טוב נעלה יותר, ובגלל גודל מעלתו הרי הוא מכוסה. ולכן: נחום איש-גם-זו, שהיה שמח בייסוריו, ובמילא, נאמר עליו "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו" - היה יכול לפעול בנוגע לדבר שנראה בלתי-רצוי (דוגמת הייסורים) שיוכלו לראות שדבר זה עצמו הוא טוב הנראה והנגלה ("גם זו לטובה"); מה שאין כן רבי עקיבא - היה יכול לפעול רק שיראו ש"כל

אף שנחום איש-גם-זו ראה מה שקרה לו, לא עלה בדעתו כלל לחזור, כי מכיוון שמינו אותו להיות שליח אל המלך - עליו למלא את שליחותו, והקב"ה בוודאי יעזור

באה טובה, שנמנע היזק גדול יותר רחמנא-ליצלן (ש"לא שפך חמתו על ישראל") - שזהו עניין ד"לטב עביר", שהדבר עצמו הוא בלתי-רצוי, אלא שעל-ידי זה באה טובה.

ואופן הב' - שחורבן בית המקדש הוא לצורך בנין בית מקדש נעלה יותר, בית המקדש השלישי, שמעלתו גדולה באין ערוך לגבי בית המקדש הראשון והשני שבניינם בידי אדם, ואילו בית המקדש השלישי יהיה בידי שמים²⁹, אלא, כל זמן שעומד על תילו ועל מכוננו בית המקדש שבניינו בידי אדם, לא יכול לירד ולהתגלות הבניין שבידי שמים, ובהכרח לסתור תחילה הבניין שבידי אדם כדי שיוכל להבנות הבניין שבידי שמים³⁰,

[במכל-שכן וקל-וחומר מ"בנין הורדוס"³¹,

דעביר רחמנא לטב עביר", היינו, שיוכל אמנם להיות שהדבר עצמו הוא בלתי-רצוי, אלא שצריך לידע שבסופו של דבר תצמח מזה טובה.

ו. ומכל זה מובן גם בנוגע לכללות עניין החורבן והגלות - שגם בזה ישנם ב' האופנים ד"כל דעבר רחמנא לטב עביר", ו"גם זו לטובה"²³:

מבואר ברשימות הצמח-צדק לאיכה²⁴ שבחורבן בית המקדש היה "אור החסד בכלי הגבורה", "עם שבחיצוניות היה גילוי הגבורה והדין והרוגז, מכל מקום, בפנימיותו, מחמת זה נתבטלה השנאה כבושה הנ"ל²⁵, ונתעורר האהבה והרחמים", היינו, שבפנימיות הרי זה עניין של חסד.

וההסברה בזה - בב' אופנים:

אופן הא' - על פי המבואר במדרש²⁶ בפירוש

(27) תהלים עט, א.

(28) איכה ד, יא.

(29) ראה זהר ח"א כח, א. ח"ג רכא, א.

(30) מעין דוגמא לדבר: פעם היו רגילים לומר, שלעשות מ"פויילישער חסיד" חב"ד'ניק, קשה יותר מאשר לעשות מ"עולם-שער" - חסיד, כי, "פויילישער חסיד" יש לו כבר איזה "צורה" ו"ציוור", ובמילא, צריכים תחילה להפשיטו מציווריו הקודם, ורק לאח"ז יכולים לעשותו חב"ד'ניק, משא"כ ה"עולם-שער" הוא בבחינת "גולמי כלי עץ", וצריכים רק להלבישו הלבוש הראוי.

(31) ראה ב"ב ד, א.

(23) בהבא לקמן - ראה גם מכתב ח"י מנ"א שנה זו (אג"ק ח"ד ס"ע תיג ואילך) - "ואסיים במה שאמרת בהמשך לשבת נחמו כו".

(24) אור"ת נ"ך ח"ב ע' א'פג.

(25) כמ"ש לפנ"ז (שם) שבבנין ביהמ"ק "שנאה כבושה היתה" (ראה ויק"ר רפ"ז), כמ"ש "כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת למן היום אשר בנו אותה גוי להסירה מעל פני", "השנאה היתה בפנימיות, ובחיצוניות הי' גילוי האהבה, וע"ד אור הגבורה בכלי החסד".

(26) איכ"ר פ"ד, יד. וש"נ.

זו לטובה", שהחורבן עצמו לא היה עניין של גבורה, אלא טוב מכוסה, כאמור, אור החסד בכלי הגבורה. וכמו שכתוב³⁵ "ואמרת ביום ההוא אורך ה' כי אנפת בך", היינו, שלעתיד לבוא יודו להקב"ה (לא על זה שסוף-כל-סוף נתבטל המעמד ומצב של "אנפת בך", אלא) על כך ש"אנפת בך", כיוון שיראו בגלוי שאין זה עניין של כעס, אלא טובה.

[.] וגם עכשיו תלוי הדבר בדינו, שבכל רגע ורגע יכולים אנו לפעול ירידת והתגלות בית המקדש השלישי - שלהיותו בנין בידי שמים, יכול להבנות גם בליה (דלא כבנין בידי אדם שצריך להיות ביום דווקא)³⁶ - כי, כאשר ההנהגה של בני-ישראל היא באופן של "בקולו תשמעו", אזי בא משיח "היום"³⁷ [כהמענה של משיח על השאלה "לאימת אתי מר": "היום, אם בקולו תשמעו"³⁸, ובפרט על-ידי ההכנה של "יפוצו מעינותיך חוצה"³⁹], ובמילא יורד ומתגלה בית המקדש השלישי על אתר.

ואז יאמרו "אורך ה' כי אנפת בך", כיוון שיראו ש"גם זו לטובה", שכל העניינים שחשבו עד עתה שהם עניינים לא טובים, נעשו טוב הנראה והנגלה. ובלשון הגמרא בסיום מסכת תענית: "כל אחד ואחד מראה באצבעו (על אלקות), שנאמר . . . הנה אלקינו זה וגו' נגילה ונשמחה בישועתו".

(מהתוועדות כ' מנחם-אב ה'תשי"א. 'תורת' מנחם - התוועדות ה'תשי"א ב (ג), עמ' 267-275)

שהוצרכו לסתור תחילה (חלק מ) הבניין הקודם, ורק לאחר זה היו יכולים לבנות בנין מפואר ונאה יותר³², ואם בשביל בנין מפואר ונאה יותר בידי אדם צריכים לסתור תחילה הבניין הקודם, בשביל בנין מפואר ונאה יותר בידי שמים, על אחת כמה וכמה שצריכים תחילה לסתור הבניין הקודם שבידי אדם], וכיוון שכן, הרי, חורבנו של בית המקדש שנבנה בידי אדם בשביל בנין בית המקדש בידי שמים, אינו היזק (שעל-ידו יבוא דבר טוב), אלא (החורבן עצמו הוא) דבר טוב - "סותר על מנת לבנות", שהסתירה עצמה היא התחלת הבניין³³ - שזהו עניין "גם זו לטובה", שהדבר שנראה בלתי-רצוי הוא באמת דבר טוב.

א. אמנם, כל זמן שנמצאים עדיין בגלות, לא יכול להיות ההרגש ש"גם זו לטובה" ("מ'האלט ניט דערביי"), כיוון שנגרש בגלוי היזק החורבן (אלא, ישנו ההסבר שהיזק זה מנע היזק גדול יותר); אבל, צריכים לידע שעכשיו [לאחרי תשעה באב, ולאחרי שכבר עברו כל ההעלמות וההסתרים וכל הבלבולים כו'] הולכים ומתקרבים לזמן הגאולה, שאז "הקב"ה מוציא חמה מנרתקה צדיקים מתרפאין בה"³⁴, ואז יראו בגלוי (לא רק ש"כל דעביד רחמנא לטב עביד", אלא יתירה מזה) ש"גם

32) וזה שאמרו "לא ליסתור איניש בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתא" - "מלכותא שאני דלא הדרא בך" . . . אי אמר מלכותא עקרנא טורי, עקר טורי ולא הדר בך" (שם ג, ב), כך שהיו יכולים להיות סמוכים ובטוחים שיבנה הבנין המפואר והנאה יותר.
33) ראה גם לקו"ש חכ"ט ע' 11 ואילך, ובהנמסר שם.
34) נדרים ח, סע"ב. וש"נ.

35) ישעי' יב, א.
36) כראיתא בפרש"י - ר"ה ל, סע"א. פרש"י ותוס' - סוכה מא, סע"א. תוס' - שבועות טו, רע"ב.
37) תהלים צה, ז.
38) סנהדרין שם.
39) ראה אגה"ק דהבעש"ט - כש"ט בתהלתו.

מה עשה לקירוב הגאולה?

אילו זכינו

בידינו ניתן הדבר - אם יהיה באופן ד"בעתה" או באופן ד"אחישנה":

...מסופר במדרשי חז"ל מעשה באיש אחד שהיה חורש שדהו עם פרתו, וגעתה פרתו, עבר לפניו ערבי אחד שהיה מבין שיחת בהמות, ואמר לו, הנח המחרשה, כיוון שעכשיו חרב בית המקדש. עודו מדבר עמו, געתה פרתו פעם שנייה, ואמר לו הערבי, יכול אתה לחזור ולהמשיך לחרוש שדך, כיוון שעכשיו נולד מושיען של ישראל.

ומזה מובן, שמשך זמן החורבן . . . היה יכול להיות - אילו זכינו - ברגע כמימרא, כשיעור הזמן שבו געיית הפרה בפעם הראשונה לגעיית הפרה בפעם השנייה!...

(משיחת כ' מנחם אב ה'תשי"א. 'תורת' מנחם - התוועדות ה'תשי"א ב (ג), עמ' 274)

משיח ממתין לפעולתו של כל אחד

...הדגשה יתירה בדורנו זה:

כ"ק מורי וחמי אדמו"ר נשיא דורנו הכריז - בשעתו אז - "לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה", והודיע, שכבר נסתיימה כל העבודה, ולא נותר אלא "לצחצח הכפתורים", ו"עמדו הכן כולכם" לקבלת פני משיח צדקנו. ועל אחת כמה וכמה לאחרי שעברו כמה עשרות שנים מאז הכרזה זו.

ובמילא, דבר ברור הוא שדורנו זה הוא דור האחרון של הגלות, ודור הראשון של הגאולה - דוגמת הדור שנכנס לארץ לאחרי חמישה עשר באב שבו "כלו מתי מדבר", ואז נעשו "כולם שלמים ועומדים להיכנס לארץ" . . מאותן שכתוב בהן (בפרשתנו) חיים כולכם היום.

ולכן בעמדנו בסמיכות ממש לחמישה עשר באב, שבו מודגש ביותר שנמצאים בסיום הגלות ב"מדבר העמים", ו"עומדים להיכנס לארץ", באופן של גאולה נצחית שאין אחריה גלות - צריכה להיות הדגשה והוספה מיוחדת בכל הקשור לקירוב הגאולה, כולל ובמיוחד - הציפייה, הבקשה והתפילה על הגאולה - על דרך ובדוגמת תפילת משה, תקט"ו תפילות, כדי לפעול הכניסה לארץ באופן של גאולה נצחית.

על כל אחד ואחת לעשות חשבון צדק בנפשו: מה עשה עד עתה לקירוב הגאולה?!

ובפרט על-ידי ההתבוננות שמשיח צדקנו עומד ומצפה בקוצר רוח לגאול את ישראל - כמוכן מדברי הגמרא שאינו מתיר שני נגעים ביחד שלא יתעכב כדי קשירת שני נגעים, כמוזכר לעיל - לאחרי שכל אחד ואחד ישלים את התלוי בו להחיש את ביאת המשיח, ומכיוון שמשיח צדקנו בכבודו ובעצמו עומד וממתין לפעולה שלו, הרי מובן גודל האחריות המוטלת עליו, ביחד עם גודל הזכות כו', שלכן, כשיבוא משיח צדקנו בקרוב ממש, יודה לכל אחד ואחת על פעולתו להחיש ביאתו, ולא רק הוריה בלבד, אלא יוסיף וייתן מענייניו, הן עניינים רוחניים, החל מלימוד התורה, "תורה חדשה מאתי תצא", והן עניינים גשמיים, ש"הטובה תהיה מושפעת הרבה וכל המעדרנים מצייין כעפר".

(משיחת שבת פרשת ואתחנן תשמ"ח. 'התוועדות' תשמ"ח כרך ד, עמ' 146)

חמישה עשר באב

תקופה חדשה וסדר חדש מט"ו באב • 'סיומים' ומאמרים רבים בקשר לסיום מסכת תענית • האמת של ה'תענית' - שמחה גדולה • מהי הכוונה בעריכת התוועדות בט"ו באב? • ועל עבודת ה' מעין לעתיד לבוא

בסיום מסכת תענית בנוגע לחמישה עשר באב - שהסדר של הוספה בלימוד התורה בלילה מתחיל בחמישה עשר באב, והולך ונמשך על כל השנה. עניין זה יומתק - הוסיף הרבי - על-פי המבואר בספרים ש"חמישה עשר באב" בגימטרייה "כתיבה וחתימה טובה" (והפטיר כ"ק אדמו"ר: זוהי גימטרייה מספרי פולין ("דאָס איז אַ פּוילישע גימטרייה")).

בהמשך שם הסביר הרבי, שמחמישה עשר באב ואילך בוודאי צריכה להיות ההנהגה מתוך שמחה, ואת השמחה יש לנצל לעבודת ה' ("ועל-ידי השמחה נעשים כל ענייני העבודה באופן אחר לגמרי"), ובמיוחד לעבודה של הימים הבאים לקראתנו - חודש אלול והימים הנוראים! פעם אחרת (בשנת תשי"ד - 'תורת מנחם' כרך יב, עמ' 158) התייחס הרבי לקשר שבין חמישה עשר באב לברכה "לשנה טובה תכתבו ותחתמו", ואיחל שהרבר אכן יתממש.

בגדי שבת בט"ו באב

כך תיאר בשעתו התמים אברהם-אלטר הלוי הבר את ט"ו באב בשנת תשכ"ו ("מכתבים מבית חיינו" עמ' 158):
"בט"ו באב נסע הרבי לאוהל עם הזיידענע

כארבעה-עשר סיומים ערך הרבי על מסכת תענית, והשמיע שיחות-קודש המתמקדות בדרך-כלל בסיום המסכת, שעוסק במעלת חמישה עשר באב.

בדרך כלל נהג הרבי, בהתוועדויות שהתקיימו בחודש מנחם-אב, לצטט את דברי הצמח-צדק ברשימותיו, וכן המבואר בדרושי אדמו"ר מוהרש"ב (שנת עת"ר) - שבכל חודש יש מעלה ביום החמישה עשר, שבו נעשה מילוי הלכנה, "וט"ו באב בפרט יש לו בחינה יותר גבוה משאר ט"ו בחודש". הואיל והעלייה של ט"ו באב באה לאחר הירידה של תשעה באב, שהיא ירידה והסתר גדולים ביותר, לכן העלייה שלאחר מכן היא גדולה ביותר, עלייה שבאין-ערוך. כידוע, שלפי ערך הירידה כך היא העלייה הבאה לאחריה.

סדר חדש של עבודה בשמחה

"ידוע שלאחרי תשעה באב... ובפרט מחמישה עשר באב ואילך מתחילה תקופה חדשה וסדר חדש בהנהגתם של בני-ישראל" - התבטא הרבי בכ"ף מנחם-אב תשי"א ('תורת מנחם' כרך ג' עמ' 256). באותה שיחה מצטט הרבי את דברי הב"ח בעניין "חייב לקום קודם אור הבוקר, בראש אשמורת, ללמוד, כיוון דהלילות ארוכים", וכן את המפורש

"לא היו ימים טובים לישראל כחמישה עשר באב כו".

בשיחה השנייה באותה התוועדות קרא הרבי לעסוק ביתר שאת ועוז בכל חמשת המבצעים. הרבי הסביר שבמשנה של סיום מסכת תענית נזכרים במיוחד קו התורה וקו הצדקה ("בכלי לבן שאולין כו").

לאחר-מכן, בשיחה השלישית, אמר הרבי: תורה היא משולשת ("אורייתאן תליתאי"), ובצדקה יש גם-כן שלושה (1) הנותן, (2) המקבל, (3) הצדקה המחברתם, ובהמשך לאמירת תורה משולשת - מאמר דא"ח, סיום בנגלה, שיחה - יעניקו צדקה משולשת - שלושה שטרות לכל אחד, ולקשר את הצדקה עם פעולות המבצעים בכלל ו"מבצע נרות שבת קודש" במיוחד.

שנה לאחר מכן, בתשל"ו, שוב התוועד הרבי בט"ו באב ('שיחות קודש' תשל"ו כרך ב' עמ' 573-587). מיד עם היכנסו להתוועדות ציווה לנגן ואמר מאמר חסידות. בשיחה שלאחר-מכן ציין את דברי אדמו"ר הזקן בסידור שאין אומרים תחנון ביום זה, לצד דברי הז"ל בסיום מסכת תענית והמבואר בדרושי חסידות במעלת היום. וכאן ציין הרבי (שם עמ' 574):

והמעשה הוא העיקר, אשר זו אחת הסיבות (ה"כוונות") של ההתוועדות - שיתוסף ביתר שאת וביתר עוז בתחום לימוד התורה, הן נגלה דתורה הן פנימיות התורה... כולל זיכוי יהודים נוספים בלימוד התורה.

הרבי קרא גם להתעסק בשאר המבצעים - ובפרט צדקה וחינוך. כמו-כן דיבר על בדיקת מזוזות, ושגם היראי-שמים יבדקו המזוזות... בקשר לזה ציין הרבי, שכל החטופים (לאנטבה) מצאו שהמזוזות במקומות מגוריהם היו פסולות או שלא נקבעו כהלכתן.

עבודה מעין לעתיד לבוא

בשנת תשל"ז חל ט"ו באב בשבת, ההתוועדות היתה אפוא טבעית למדי (גם לפני תשל"ה היה הרבי מתוועד בשבת נחמו שחלה כמה פעמים בט"ו באב). במהלכה דיבר הרבי על ט"ו באב שחל

זופיצע | =סירטוק של משי| (של שבת). גם לאחר מכן, בתפילת המנחה, יצא עם הזיידענע זופיצע". בעצם הנסיעה ל'אוהל' לא היה מן החידוש. שכן בכל ט"ו בחודש נהג הרבי לנסוע לאוהל. החידוש היה אפוא בלבישת הסירטוק של משי. לפחות בעשר מאמרי חסידות ביאר הרבי את עניינו של ט"ו באב, ובדרך כלל היה דיבור המתחיל "לא היו ימים טובים לישראל", כך בשנים: תש"כ (נאמר בכ"ף מנחם-אב), תשל"ה, תשמ"ב, תשמ"ג, תשר"מ, ותשמ"ו. וכן מאמר מוגה בתשמ"ו. בשנת תשל"ו אמר הרבי מאמר דיבור-המתחיל "להבין עניין ט"ו באב". בשנת תשל"ז דיבור המתחיל היה "נחמו נחמו עמי", ובשנת תשל"ח "ושיננתם". בכולם, כאמור, נתבאר עניינו המיוחד של ט"ו באב.

מטרת ההתוועדות – שיוסיפו בתורה

הפעם הראשונה שהרבי התוועד ביום חול בט"ו באב היה בשנת תשל"ה ('שיחות קודש' תשל"ה כרך ב' עמ' 393-377). את ההתוועדות פתח הרבי בעובדה שברוך כלל נהוג לפתוח את ההתוועדות בדבר מלכות ("פותחין בדבר מלכות") של מלך-מלכיה המלכים הקב"ה. ובנוגע לט"ו באב אין צורך להתייגע ולחפש רמזים והקשרים, מכיוון שיש משנה מפורשת (בסיום מסכת תענית) "לא היו ימים טובים לישראל כחמישה עשר באב", והמשנה מזכירה הן את העניין של "מתן תורה" והן את העניין של קיום המצוות.

בהמשך השיחה מסביר הרבי שהתכלית של מסכת תענית מתבטא בסיום שלה, עניין של שמחה. כאן מגלה תורת-אמת שהאמת שמאחורי התענית איננו חסיד-שלוש עניין של צער ליהודים, אלא להפך, כדי שיהודי יוכל להגיע לשמחה גדולה ביותר, אשר לצורך זה כדאי אפילו עניין של תענית, כדי שאחריה תהיה שמחה גדולה שלא בערך!...

לאחר השיחה, שהתמקדה ברובה בסיום מסכת תענית, תוך התייחסות לכל הפרטים שנזכרו במשנה - פתח הרבי במאמר חסידות על המילים

כוחות לכך. העובדה שטוען שבעיני בשר רואה הוא העלמות והסתרים - עליו לדעת כי אין זה אלא עניין של ניסיון; ומעניין השבת לומדים - הוסיף הרבי - שעבודתו זו צריכה להיות מתוך תענוג.

בשבת - תכלית השלימות בעניין של נחמה. הרבי הסביר שיהודי נתבע שעבודת הבורא שלו תהיה באופן הדומה לעבודתו לעתיד-לבוא, כמו שאין כלל מונעים ומעכבים או העלמות והסתרים. ואין זה עניין ש"נפלאות היא ממך" - אלא הדבר שייך לעבודת כל אחד ואחת, שכן מעניקים להם

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 03-9607588, שלוחה 130

פרשת ואתחנן

אעברה נא ואראה (ג,כה)

יש שני סוגי התבוננות - בדרך ראייה ובדרך שמיעה. בדרך ראייה - התבוננות בדבר הקרוב אל האדם, כמו ביטול הגוף אל הנפש, שאפשר להרגיש ביטול זה במוחש. בדרך שמיעה - התבוננות בעניין נעלה ונשגב, כגון הביטול של עולם האצילות. "ואראה" - משה ביקש שבני-ישראל יתעלו עד כדי כך שכל עבודתם תהיה בדרך ראייה; גם כשיתבוננו בעניינים הנעלים ביותר, תהיה זאת בדרך ראייה מוחשית.

(אור התורה דברים עמ' סג)

ונשב בגיא מול בית פעור. ועתה ישראל שמע אל החוקים (ג,כט-ד,א)

איזה קשר יש בין הישיבה בגיא לקבלת חוקי התורה?

מסביר אדמו"ר ה'צמח-צדק':

"ונשב בגיא" - רומז לביטול הטבעי שיש בישראל, שהביאם למאוס בתענוגי העולם ולקבל את דיני וחוקי התורה, "שמע אל החוקים".

"מול בית פעור" - ביטול זה הוא ההיפך של אומות העולם, שבגלל ישותם סירבו לקבל על עצמם את עול התורה ובחרו בתענוגי העולם. משום כך עבדו לפעור, "שפוערין לפניו פי הטבעת ומוציאין רע"י" (רש"י בלק כה, ג), כדי להמשיך שפע רב של תענוגי העולם, שהם פסולת התענוג שבלימוד התורה.

(אור התורה)

ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום (ד,ד)

שני סוגי חיים יש: "חי בעצם", היינו דבר שחי מצד עצמו, ו"חי במקרה", דבר שחי מחמת דבר חיצוני. לדוגמה: אש חמה בעצם, ומים שרתחו על האש אינם אלא חמים במקרה.

"ואתם הדבקים בה' אלקיכם" - מי שדבק תמיד בהקב"ה, שהוא חיי החיים, "חיים כולכם" - הוא חי חיים אמיתיים, חי בעצם, "היום" - אף בעולם הזה הנקרא "היום", ככתוב (להלן ז) "היום לעשותם".

(כתר שם טוב עמ' יא)

אתה הראת לדעת (ד,לה)

אמר רבנו הזקן:

"אתה" - עצמות אין סוף ברוך הוא, "הראת" - נגלית, "לדעת" - כדי שידעו אותך. למרות שהקב"ה הוא אין סוף ולגדולתו אין חקר, הוא מאפשר לאדם מוגבל להשיג אלוקות.

(ספר המאמרים קונטרסים א עמ' נו)

אתה הראת לדעת (ז, לה)

כשנתן הקב"ה את התורה פתח להם שבעה רקייעים, וכשם שקרע את העליונים כך קרע את התחתונים, וראו כולם שהוא יחידי (רש"י)

בדברי רש"י נרמזים שני אופנים בעבודת ה' - "פתח" ו"קרע".
"פתח" - היינו עבודת הכירורים, שבה "פותחים" את ענייני העולם ומגלים את תכליתם (שנבראו לשמש את קונם) ואת הניצוץ האלוקי שבהם. וכן בעבודת האדם עם עצמו: "פותחים" את השכל ואת המידות (באמצעות התבוננות בתפילה) ועל-ידי זה עוסקים בענייני העולם לשם שמים ומבררים אותם.
"קרע" - עבודת הניסיונות. הניצוץ שבניסיון נעלם ונסתר לגמרי, וכדי לגלותו יש צורך ב"קריעת" וביטול ההעלם וההסתר. והוא הדין לעבודת האדם עם עצמו: יש לבטל את התענוג והרצון, השכל והמידות, ולא להתחשב בהם; וכמו-כן יש לבטל את המגבלות של הגוף והנפש הבהמית ולהתעלות מהם.

(לקוטי שיחות כרך כד עמ' 40)

אין עוד מלבדו (ז, לה)

כלומר: אין שום מציאות חוץ מהבורא, שכן העולם בטל לגמרי לאור האלוקי השופע בו.
וכמבואר בתניא (שער היחוד והאמונה פ"ג): "אילו ניתנה רשות לעין לראות ולהשיג את החיות ורוחניות שבכל נברא... לא היה גשמיות הנברא וממשו נראה כלל לעינינו, כי הוא בטל במציאות ממש לגבי החיות והרוחניות שבו, מאחר שמבלעדי הרוחניות היה אין ואפס ממש".

(דרך מצוותיך עמ' סב)

אנכי עמד בין ה' וביניכם (ה, ה)

הישות והאנוכיות היא מחיצה המבדלת בין האדם לקונו.

(מפי השמועה)

היום הזה ראינו כי ידבר אלקים את האדם וחי. ועתה למה נמות (ה, כא-כב)

מפרש השל"ה:

עד היום חשבנו שכל עוד הנשמה מצויה בגוף גשמי, בעולם גשמי, אין היא יכולה לקבל גילוי אור אלוקי, ורק לאחר צאתה מהגוף היא מסוגלת ליהנות מזיו השכינה. אך "היום הזה ראינו כי ידבר אלוקים את האדם וחי", שאפשר לקבל גילוי נעלה גם בעולם הזה, נשמות בגופים; ואם-כן "למה נמות"...
בעניין זה מסופר על אחד מגדולי החסידים, רבי יעקב-משה בזפלו, שנהג להרבות בתעניות ובעקבות זאת פגע בבריאותו ונפטר בגיל צעיר. בימי האחרונים אמר לבניו, שעמדו ליד מיטתו: יקריי, אל תעשו כמוני, אלא תאכלו ותשתו ככל הדרוש, שכן עשרים שנות תעניות לא שוות הנחת תפילין פעם אחת!
כשהגיעו הדברים אל אדמו"ר הרש"ב, נענה ואמר: הוא צודק, אך כדי להגיע להרגש כזה יש צורך בעשרים שנות תעניות...

(מפי השמועה)

”ועל כרחך אתה חי”

על כרחך אתה נוצר ועל כרחך אתה נולד, ועל כרחך אתה חי . . ועל כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב”ה (פרק ד משנה כב)

ביאור כ”ק אדמו”ר:

הטעם שירידת הנשמה בגוף היא בדרך הכרח, כמאמר ”על כרחך אתה חי” – לכאורה, כיוון שרצונה של הנשמה לקיים רצון הקב”ה, שזוהו כל ענינה, הנה בידעה שהכוונה העליונה היא בירידתה למטה, צריכה הירידה למטה להיות ברצון, ולא בדרך הכרח – אלא ההכרח הוא מצד גודל הצער והייסורים שבירידה למטה.

וכמבואר בשיחת כ”ק מו”ח אדמו”ר אודות סדר ירידת הנשמה בגוף, שבלכתה מאוצר הנשמות מוליכים אותה דרך גן-עדן, ואחר כך מוליכים אותה דרך הגיהנום וכו’, ועל-ידי זה מתוודעת היא למהותו של עולם הזה הגשמי, ואז טוענת הנשמה: מדוע דוחפים אותה לעולם ירוד שכזה, “א ווילדע פליישיקע וועלט” (עולם גשמי פראי), להתלבש בגוף, “א זאק פלייש און ביינער מיט זודיקע בלוט” (שק בשר ועצמות עם דם רותח)!!! – ולכן הירידה למטה היא בדרך הכרח.

אמנם, למרות גודל הצער והייסורים שבירידת הנשמה למטה – כדאי הדבר שבביל העלייה שלאחרי הירידה, היינו, שדווקא על-ידי הירידה למטה מתעלה הנשמה לדרגא נעלית יותר באין-ערוך מכפי שהיתה קודם ירידתה למטה. ליתר ביאור:

הא גופא שהקב”ה – שהוא עצם הטוב, וטבע הטוב להטיב – מכריח את הנשמה לירד למטה, למרות גודל הצער והייסורים שבזה, הוא הוכחה אשר (א) העלייה שבאה על-ידי הירידה היא עלייה גדולה כזו שבשבילה כדאי לסבול את הצער והייסורים שבירידה למטה, (ב) שאין דרך אחרת – קלה ונוחה יותר – לבוא לעלייה גדולה זו, מלבד על-ידי ירידה גדולה זו.

וכיוון שהירידה ל”בירא עמיקתא” היא ירידה שבאין-ערוך, למקום היותר תחתון שאין תחתון למטה ממנו [...] מובן שגם העלייה ל”איגרא רמה” (שבשבילה כדאית הירידה, ואין דרך אחרת לבוא אליה לולי הירידה) היא עלייה שבאין-ערוך.

נקל להבין גודל צער הנשמה ועומקו – אם כאשר לאחרי כל הייסורים שבירידתה למטה לא מתמלאת תכלית המכוון, העלייה הגדולה, הבאה על-ידי קיום רצון הכורא בחיי היוס”יום – שאז נמצא שייסורי הירידה היו ללא תכלית, ואין לך ייסורים גדולים יותר מאשר ייסורים ללא תכלית. [...] ומאידך גיסא – התבוננות זו מעוררת אותו לנצל כל רגע ולבחור את החלק הטוב שבירידת הנשמה למטה,

– וכמו שנתבאר לעיל (במאמר) שאף שעניין זה הוא בבחירה חופשית, כמו שכתוב ”ראה נתתי לפניך גו’ את החיים ואת הטוב וגו’ ובחרת בחיים”, מכל מקום, האותיות ”ובחרת בחיים” הכתובים בתורה, הם עצמם הסיוע שמסייעים מלמעלה לבחור בטוב –

אזי מתמלאת כוונת ירידת הנשמה בגוף – שעל-ידי ירידה זו נעשית עלייה גדולה ביותר, ועד שבאים לתכלית העלייה של הנשמה – שהיא ניוזנית מן הגוף, היינו, שלאחרי שהנשמה מגלה את מעלת הגוף, אזי נעשה הגוף משפיע להנשמה.

(’תורת מנחם’ התוועדות’ תשי”ד חלק א (י) עמ’ 195)

לימוד חת"ת

בלימוד החת"ת יתקיים "ויסעו" בגאולה

סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר בשבועות לפני עשרים שנה, שהראו לאחד מרבותינו נשיאינו בחזיון: "ויהי חתת אלקים על הערים" - "חת"ת" ראשי תיבות: חומש, תהלים, תניא. כאשר ילמדו בכל יום פרשה חומש עם רש"י, ביום ראשון עד שני, ביום שני עד שלישי וכו', ילמדו בכל יום את השיעור תניא כפי שנחלק לימות השנה על-ידי כ"ק מו"ח אדמו"ר, ויאמרו בכל יום אחרי התפלה את התהלים היומי כפי שנחלק לימי החודש, יקויים העניין ד"ויהי חתת אלקים על הערים", ויהיה "ויסעו", שיסעו מתוך מנוחה לארץ ישראל בגאולה האמיתית והשלימה, כפי שאמר יעקב אבינו - במענה ל"נסעה ונלכה ואלכה לנגדך" - "ואני אתנהלה גו' עד אשר אבוא גו'", כפי שאכן יקויים לעתיד היעוד "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו".

(תורת מנחם-התוועדות תשט"ז חלק ב' ע' 336)

מרשם טוב...

בשנת תרי"ז, כשנסע כ"ק אדמו"ר מהר"ש לפטרבורג בענייני הכלל נגד גזירת המשכילים, אמר לו אביו כ"ק אדמו"ר הצמח צדק, שבהיותו באסיפת הרבנים בפטרבורג היה על ציון אימו הרבנית בליאזונה, וסיפרה לו שביקשה מהבעל-שם-טוב שיעורר רחמים עבור בנה הצמח צדק, שיוכל לעמוד נגד המנגדים על תורת החסידות.

ויאמר לה הבעל-שם-טוב: בנך בקי בחמישה חומשי תורה, בתהילים ובתניא בעל פה באותיותיהם, וכתוב ויהי חתת אלקים וגו', חת"ת ראשי תיבות חומש, תהילים תניא, והבקי באותיותיהם משבר כל ההעלמות וההסתרים.

כ"ק אדמו"ר הצמח צדק הוסיף וציווה לבנו כ"ק אדמו"ר המהר"ש: בכל מקום היותר, במוסדות הממשלה או אצל שרי המלוכה, תאמר פרשה חומש, מזמור תהילים, פרק תניא.

כ"ק אדמו"ר מהר"ש אמר לבנו כ"ק אדמו"ר הרש"ב: מה אתה חושב, זה היה מרשם יקר, בג' הפרשיות חומש, ג' מזמורי תהילים, ג' פרקי תניא, נשברו כל התכניות של המשכילים, ובני-ישראל עם התורה הקדושה, יצאו ביד רמה. וראש המשכילים ברח מחוץ למדינה, מחמת בושה ופחד, שנגרם על-ידי הפסד מרובה למלוכה על-ידי הספרים שהדפיסו.

כ"ק אדמו"ר הרש"ב אמר לבנו כ"ק אדמו"ר מהרי"צ: גדולים צדיקים, ובמשך החמישים שנה משנת תרי"ז עד עתה, הנה פרק תניא, לא רק שמשבר את ההעלם והסתור, אלא מביא את ההעלם העצמי לידי גילוי ברוחניות ובגשמיות. וסיים: "פרק תניא בעל פה, מביא שפע ברכה והצלחה". שורה בתניא פועלת לא רק ברוחניות, אלא גם פעולה בגשמיות.

(ספר השיחות תש"ג עמ' 63)

דברים הצריכים נטילה / איסור ייחוד

מנהגי הרבי בנטילת ידיים

א. בעניין מה שכתוב בשולחן ערוך רבינו¹ ברשימת הדברים הצריכים נטילה במים "היוצא מבית-הכיסא" יודע שגם אם לא עשה צרכיו צריך נטילה, וכן משמע מלשון "היוצא"². ויש מחמירים ליטול אף אם הכניס רק את ידו לבית-הכיסא³, אבל הרבה פוסקים⁴ הקלו בזה, ובפרט בבתי-כיסאות שלנו⁵. בזכרוני ששמעתי פעם (כמדומני מהרב אברהם יצחק שי' שם-טוב) על ביקור הרבי במחנה 'גן ישראל' ניו-יורק, שבפעם האחרונה (תש"ך) ביקר בכל אחד ואחד מהחדרים והאגפים ללא יוצא מן מהכלל, וגם בחדרי השירותים שבכל החדרים, ותיאר את הרבי שהיה חגור בגארטל והסידור בידו כרגיל, ונכנס בחדר השירותים ראשו ורובו, ורק את היד עם הסידור השאיר בחוץ. ולא שאלתי אם הרבי נטל את ידיו לאחר הביקור הנ"ל, האם יכולים ללמוד משם שיש להקל בזה? וכפי שאכן נהגו רבים וטובים כיום.

ב. ומעניין לעניין: כמה ספקות לעניין נטילה - איך נהג רבינו לעניין נטילה⁶ בחזרה מהלוויה ל"ע:

1. המנהג שלא לקבל הכלי מידי אחר⁷. האם אכן לא מסר המזכיר את הכלי?
מענה: הכלי היה תמיד מוכן עומד, והרבי נטלו בעצמו - הרב יהודה לייב גרונר.
2. הפיכת הכלי לאחר הנטילה (בס' 'נשמת ישראל'⁸ כתב, שצריך עיון מה מקור המנהג), האם קיים רבינו מנהג זה?

מענה: הרבי נהג⁹ להפוך את הכלי לאחר הנטילה - הנ"ל.

(1) סי' ד טעין יח (הציון בסתם לאחרונים להלן, הוא לדבריהם בסימן זה).

(2) עיין פרמ"ג סי' תרי"ג ס"ק ב. וראה מאסף לכל המחנות ס"ק צג שדן בזה.

(3) כן הוא בכף החיים ס"ק סו.

(4) ראה שערם מצויינים בהלכה על הקיצור שו"ע סי' ב ס"ק ו, ושו"ת ציץ אליעזר ח"ז סי' א.

(5) צ"ע אם שייך לזה מה שפורסם ב'כפר חב"ד' גיליון 896, שבביקורו של הרבי בפנימיית הישיבה (בפנינת הרחובות טרוי ולינקולן) ביום ח' באדר תשי"ד, שאל הרבי: היכן נוטלים ידיים? וענו, שלוקחים את המים מן הכיור שנמצא בבית-הכסא החוצה. ושאל הרבי: מאי נפקא מינה? הרי סוף-סוף המים באים מבית-הכסא. ואמר הרב חודקוב: הרי לוקחים החוצה? והרבי חזר שוב על דבריו, ע"כ. והחמיר בזה בס' מאסף לכל המחנות סי' ד אות טז מס' שלמי ציבור יח,ב ושו"ת זבחי צדק ח"ב סי' קטז אות מח. וראה בשו"ת יביע אומר ח"ג או"ח סי' ה שהביא הדעות בזה אם יש בהן רוח רעה (ומסיק: "והמחמיר יחמיר לעצמו, והמיקל לא הפסיד"), ובספרים שנשמנו בס' שמירת הגוף והנפש סי' נד סוף הערה כט - המערכת.

(6) אגב, הרב גרונר שי' מסר שהרבי נטל לאחר הלוויה בדרך-כלל ג' פעמים לסירוני, ולפעמים ד' פעמים - המערכת.

(7) כף החיים ס"ק עט. הגהות רעק"א שם. ולפניהם בא"ר סי' רכז ס"ק ז.

(8) עמ' נח. בנטעי גבריאל הל' אבילות ח"א פ"ע הערה ו' מביא מס' 'נחמו עמי' הטעם כדי לרוקן כל המים שבכלי, וכ' שכך מנהג חב"ד (ע"פ הרב גרונר), וטעם נוסף ששמע, רמז לסוף כל אדם שפיו יהיה סתום והחי יתן אל ליבו. אך הביא שמנהג סקווירא שלא לשפוך המים ולא להפוך הכלי - המערכת.

(9) אם כי הרב יוסף יצחק שי' אופן זכור שהרבי לא היה הופך את הכלי - המערכת.

3. שלא לנגב הידיים¹⁰ וטעמו כדי לרמוז שלא שכחו מהמת. וראה במאסף לכל המחנות¹¹ שראה אצל רבו (בעל ה'מנחת אלעזר') שניגב, אלא שלא השתמש במגבת עד כיבוסה. ובעיקרי הר"ט¹² כתב בשם 'פחד יצחק', שראה את רבותיו שהיו מקנחים את ידיהם].

זכורני בהלווייה של הרש"ג¹³ [=הרה"ח ר' שמריהו גור-אריה, גיסו של הרבין], שלאחר ההלווייה, לפני שנכנס אל האוהל, נטל הרבי את ידיו הק', וחיפשו משהו לנגב בו, מישהו זרק צעיף ולא קיבלו (כנראה כדי שלא להשתמש בכגד לניגוב ידיים¹⁴), ואחר-כך מצאו מפית מנייר, והרבי ניגב בה ונכנס ל'אוהל'. אך אינני זוכר כיצד נהג לאחר שחזר מהלוויית אחרים מחוץ ל770 (אף שהשתתפתי בכמה מהן).

מענה: הרבי נזהר שלא לנגב ידיו אז. רק בהלוויית הרש"ג ניגב, כיוון שנכנס אחר-כך לאוהל - הנ"ל.
4. איך נהג ביציאתו מבית-הקברות - האם נטל תיכף ומיד¹⁵, או רק כשהגיע לבית חיינו, ואיך נטל - האם כפי שנוטלים להלווייה (כנ"ל) או כרגיל? [מהפוסקים¹⁶ משמע, שכל מנהגי הנטילה דלעיל הם כשחוזרים מבית העלמין אחרי ההלווייה, אבל כאשר הלכו להלווייה לבד או לבית העלמין גרידא - אין את כל מנהגי נטילה המבוארים שם. אבל במגן-אברהם¹⁷ כבר כתב שגם הנכנס למת והמלוים נהגו ליטול. ורבינו נטל גם כשרק הלך להלווייה לבד, ללא כניסה לבית העלמין¹⁸].

מענה: הרבי נטל ידיו, הן בהלווייה שליווה מעט ליד בית חיינו והן כשהגיע לבית העלמין, רק כשהגיע לבית חיינו - הנ"ל.

5. מה היה מנהגו לעניין נטילה קודם הכניסה לבית העלמין¹⁹?
מענה: הרבי לא נטל ידיו קודם הכניסה לבית העלמין - הנ"ל.

שניאור זלמן פרקש, שליח כ"ק אדמו"ר, בואנוס-איירס, ארגנטינה

10) שיירי כנה"ג יו"ד סי' שעו ס"ק יד.

11) ס"ק קטז.

12) יו"ד סי' לה אות ע.

13) יום ראשון, ז' אדר-ראשון ה'תשמ"ט.

14) בשוע אדמו"ר הזקן סי' קנח סי"ח (ממג"א שם ס"ק יז, ומקורו מתשב"ץ קטן סי' רפז) שלא ניגב ידיו בחלוקו משום שקשה לשכחה. וי"א שהכוונה לכל בגד, כף החיים (למוהר"ח פאלאג'י) סי' כב אות ד, כף החיים ס"ק פז בשם יפה ללב. ערוך השלחן סי"א. ובפרמ"ג בא"א שם הסתפק בזה - **המערכת**.

15) בכל המנויים בסי' ד סי"ח הטעם הוא משום רוח רעה ולא משום נקיות, ולזה יש ליטול ידיו תיכף (כלשון המג"א ס"ק יח בשם סדר היום ביוצא מבית הכסא "ירחץ תיכף כמו בשחירת"). אבל ממה שכתב רבינו הזקן במהדורא נתינא (סי' א סו"ס ז) משמע, שאפשר להעביר רוח רעה גם ע"י צרור וכדומה. ולפי זה, אם אין לו מים - יניקה ידיו תיכף ומייד בכל מידי דמנקי, כדי שלא להשקות טומאה עליו. ועיין בתהלה לדוד סוף ס"ק כד.

[אמנם בעניין בית עלמין כתב הרמ"א יו"ד סי' שעו ס"ד "ונהגו להקפיד שלא ייכנס אדם לבית אחר קודם שירחץ ידיו... ומנהג אבותינו תורה". ובנטעי גבריאל הל' אבילות שם הערה יב כתב, שמנהג חב"ד שרוחצים ידיהם בפרוזדור של בית המדרש, ושאל מהרבי הטעם, והסביר לו שהמנהג להקל משום ביטול תורה, ולעצמו מחמיר שלא להיכנס לביתו ללא נטילת ידיים, ע"כ. - **המערכת**].

16) יו"ד שם.

17) ס"ק כא, נעתק בשו"ע רבינו ובאחרונים שם.

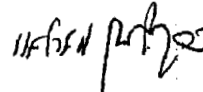

18) בערוך השלחן (יו"ד שם) וחכמת אדם (לכל קנח סכ"ט) כתבו שרק כשיש שני העניינים - הליכה להלווייה וכניסה לבית העלמין - יטול ידיו, אך ראה לעיל בפנים מדברי המ"א.

19) במג"א ס"ק כ כתב בשם שו"ת מהר"ל (הרגילות), סימן כג. ועיי"ש בהוצאת מכון ירושלים הערה 1, שהדברים צ"ע ליטול ידיו לפני הכניסה. ואדמו"ר הזקן לא הביאו. ובהגהות הרב ברוך פרענקל שבסוף השו"ע העיר ע"ז שהוא דבר תימה.

פסק-דין הרבנים באיסור ייחוד

בקשר לשקלא-וטריא בגיליון 'התקשרות' פרשת בלק אודות השיחה מפרשת נח תנש"א להיזהר מאיסור ייחוד - מצורך בזה מה שפרסמו הרבנים בקשר לאותה שיחה.

הרב שלום דובער חייקין, רב קהילת חב"ד-ליובאוויטש, קליבלנד, אוהיו

בט"ר				
הרב יהודה ק. מארלאוו הרב אברהם אדאבא הרב יוסף א. זלזו העלער	בד"צ דק"ק שכונת קראון הייטס Beth Din of Crown Heights			
88 Eastern Parkway	Room 210	Brooklyn, New York 11213	Telephone (718) 953-8722	Fax 221-010
ב"ה. יום ועשי"ק פי לך לך, זי מרחשון, ח"י תחא שנת אראנו נפלאות.				
לכל מאן דבעי				
במענה לשאלת רבים אודות נסיעת נשים עם נחגים, גברים, ועי"פ תשובת כ"ק אדמו"ר שליטי"א בענין זחז ש"פסקי דינים שייך לרבנים פוסקי דינים, ואני באתי רק לעורר שיש מקום לשאלת רב פוסק דינים, הנה:				
א. כשהאשה לבדח מותרת לנסוע רק ביום, או בלילה כשחודך מואר היטב, ודוקא בעיר בתרבות שיש תנועת עוברים ושבים (או מכוניות).				
ב. זולת חני"ל מותרת לנסוע רק עם שני אנשים כשרים, מלבד הנחג (אפילו בנחג ירי"ש).				
ג. בנוסף לחני"ל צריכים לחשתדל עד כמה שאפשר לנסוע רק עם נחג המוחזק לאדם כשר, ודי"ל.				
ועייך כדי שלא ליכנס לבעיות הלכתיות, במקום שתוכל לחזמין נהגת אשה רצוי הדבר, עיי בחשיחה קדושה דשבת פי נח ש.ו.				
ומובן שצריכים לדקדק באיסור היחוד גם בבית וכיו"ב - ותנקודה, לדקדק ולהדר בצניעות מתאים לכבודה בת מלך וכ"ו.				
ועי"ז באנו על החתום:				
נאום: 				
נאום: אברהם אלכסנדר				
נאום: 				

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת ואתחנן

י"ג במנחם-אב, שבת נחמו

בקריאת 'שניים מקרא ואחד תרגום' קוראים את עשרת-הדיברות ב'טעם התחתון'¹. החשבון-צדק שעל כל אחד ואחד לעשות בקשר ללימוד התורה, נתינת הצדקה וכללות המצוות במשך כל השנה, מתחיל משבת נחמו². בעת קריאת עשרת-הדיברות עומד הקהל, ופניו אל ספר-התורה³. קוראים את עשרת-הדיברות ב'טעם העליון'⁴. פרקי אבות - פרק ד.

יום שני

חמישה-עשר באב

אין אומרים תחנון, גם לא במנחה שלפניו, ואין מתענים אפילו חתן ביום חופתו⁵. סוף זמן קידוש-לבנה לכתחילה: יום ראשון בערב,

(1) שו"ע אדה"ז סי' תצד סי"א. בכף החיים (סי' סא ס"ק לה) דן אודות החשב בקריאת פסוק 'שמעו' פעמיים בשמו"ת משום "האומר שמע שמע" (בשו"ע אדה"ז שם ס"ח), ומס' מאמר מרדכי ודברי מנחם שם הביא שאין לחוש כיוון שקריאתו מוכחת עליו שכופל כל הפסוקים. וכ"כ בס' עוד יוסף חי פ' יגש.

(2) ספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 582.

(3) ספר-המנהגים עמ' 31.

(4) לוח כולל-חב"ד פ' יתרו, כדעה האחרונה בשו"ע אדה"ז שם. אדה"ז היה קורא את עשרת הדיברות דפ' ואתחנן בנוסח-טעמים מיוחד, שונה מזה של הקריאה בכל השנה ואף מזה של עשה"ד דפ' יתרו, וכן נהגו גם כל בניו. הוא לימד זאת להרה"ק הרב"ש בן הצמח-צדק, שלימד זאת להרה"ק הרז"א אחי כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע (לקוטי-דיבורים ח"ב עמ' 459. וראה תולדות אדה"ז ח"ד עמ' 1070).

(5) לוח כולל-חב"ד, ע"פ סידור אדה"ז לפני "למנצח... יענך", ומג"א סי' תקע"ג ס"ק א.

אור ליום שני, בשעה 9:19.

בנוגע לימים אלו כתב הרבי: "על-פי מנהג ישראל, אשר תורה היא, לקדש הלכנה דווקא במוצאי תשעה באב... הרי הזמן גרמא לחדש ההתעוררות להחלטות טובות בכל ענייני תשובה והתורה ומצוותיה, שהן המבטלות סיבת הגלות... וכיוון שגדול כוח החלטות הנעשות בציבור - לקבלן בהתאסף רבים יחד בהתוועדות שמחה, שמחה באמירת דברי תורה, שהיא המשמחת לב ועיניים מאירה, ושמחה פורצת גדר והגבלה בלימוד התורה והידור בקיום מצוותיה, התוועדויות בפרט ביומין זכאין הסמוכין לט' באב, ועל-כל פנים: בחמישה-עשר באב, ובשבת 'שלו' שלאחריו, ובשבת שלאחריה, שבת מברכים דחודש אלול, חודש החשבון (והתשלומין) דימות שנה זו. ובשלוש פעמים הווי חזקה - חזקת תורה ומצוותיה ומתוך שמחה וטוב לבב תמיד כל הימים"⁶.

כל אחד מישראל צריך לעשות כל התלוי בו, (כדין) שמיד בתחילת ובראשית היום (וכל היום כולו) יהיה ניכר ש"לא היו ימים טובים לישראל כחמישה-עשר באב", כמבואר עניינו גם בהלכה, שמיום זה ואילך צריכה להיות הוספה בלימוד התורה וכו"⁷.

כדאי ונכון לפרסם ולהכריז בכל מקום את הוראת חז"ל⁸ ש"מחמישה-עשר באב ואילך - דמוסיף לילות על הימים לעסוק בתורה, יוסיף חיים על חייו"⁹.

(6) ממכתב (כללי-פרטי) מוצאי ת"ב ה'תשד"מ (באותה שנה, ובעוד שנים שחל ר"ה שלהן - ובחול"ל כל חגי תשרי - בימי ה'ו, הדגיש הרבי פעמים רבות את מעלת ה'חזקה', לקוטי-שיחות כרך לט עמ' 229.

(7) התוועדויות תשמ"ט ח"ד עמ' 157, 412, 415.

(8) תענית לא,א ובפירש"י. רמ"א יו"ד רמו סעיף כ"ג, מג"א או"ח רלח ס"ק א.

(9) ובמיוחד להוסיף בשיעורי תורה ברבים, לייסד חדשים ולחזק ולהרחיב את השיעורים הקיימים - 'התוועדויות' תש"נ ח"ג עמ' 124.

אלו ב'שלושת השבועות'")¹².
 "...ידוע מנהג ישראל שמחמישה-עשר-באב
 ואילך, מברכים איש את רעהו בברכת 'כתיבה
 וחתימה (וגמר חתימה) טובה', וכמרומו במזלו של
 חודש מנחם-אב, מזל אריה... - ראשי תיבות 'אלול,
 ראש-השנה, יום-הכיפורים, הושענא-רבה', היינו,
 שבחודש מנחם-אב נרמז גמר ושלימות החתימה
 טובה בה'פתקא טבא' דהושענא-רבה"¹³.

12 ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 733.

13 שם עמ' 770, וראה גם בעמ' 725 הערה 63. בע"פ היה
 הרבי מקדים ומברך, כגון בשיחת י"ג מנ"א תשל"ט. וכן בסיום
 המאמר דכ"ג מנ"א תשכ"ח (ספר המאמרים - מלוקט' ח"ה
 עמ' שמו, ומצויין שם ללקוטי שיחות ח"ד עמ' 1163 בהערה,
 שבכ' מנ"א מתחלת - בנוגע לכמה עניינים - ההכנה לראש-
 השנה). **בכתב** - בדרך-כלל היה מאחל רק מיום א' דר"ח אלול,
 אך היו יוצאים-מן-הכלל ('אוצר מנהגי חב"ד', אלול-תשרי, עמ'
 יב-יג. וראה 'בית חיינו' גיליון 99 עמ' 14).

"כדאי שיעשו בכל מקום ומקום התוועדות גדולה
 בשמחה גדולה"¹⁴: לקבץ יהודים - אנשים, נשים וטף,
 ולדבר דברי תורה, ומה טוב - לעשות 'סיום' מסכת¹¹,
 ולתת לצדקה, ולקבל החלטות טובות להוסיף בכל
 ענייני תורה ומצוות ובכל עניינים טובים.
 "ובהדגשה - התוועדות מתוך שמחה וטוב
 לבב, בהתאם לכך ש'לא היו ימים טובים לישראל
 כחמישה-עשר באב', עד לשמחה הכי גדולה, בדוגמת
 שמחת נישואין... ובפרט על-פי מנהג ישראל שבימים
 אלו (לאחרי תשעה באב), מרבים בשידוכין וחתונות
 בישראל (ובפרט שזה בא לאחרי ההפסק בעניינים

10 באופן של 'משתה ושמחה', אכילה ושתיה, ועד לסעודה
 ממש ('התוועדויות' תשמ"ט ח"ד עמ' 157, עיי"ש).

11 "ובזה גופא - קדימה לסיום שבו מדובר מעלת היום
 דחמישה-עשר באב... סיום מסכת תענית... דבר בעתו מה
 טוב" - שיחת ליל ט"ו באב ה'תשמ"ז בתחילתה, 'תורת מנחם
 - התוועדויות' תשמ"ז ח"ד עמ' 220.

לזכות
 אנשי החסד הדגולים
 הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
 ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
 בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש